

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת משפטים

אדר

העולם הוא לא הפקר זהירות מצלמה לפניך:

שמות פרק כא (לז) כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׂוֹר או שֶׁהוּא וְטָבַחוּ או מִכְרוּ וְזִמְּוּ בְּקֶרֶב יְשָׁלֵם תְּזוּזַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע זָאֵן תְּזוּזַת הַשֶּׁה: ובפרק כ"ב (ו) כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ כֶסֶף אֲוֶרְכָלִים לְשִׁבּוֹר וְגָנֹב מִבֵּית הָאִישׁ אִם־יִמָּצָא הַגָּנֹב יְשָׁלֵם שְׁנָיִם: ויקרא פרק ה פסוק כג וְהָיָה כִּי־יִזְוָטָא וְאִשָּׁם וְהָשִׁיב אֶת־הַגְּזֻלָּה אֶשְׂרָה גְּזֻל וְגו'.

שאלות:

א { יש לשאול מדוע התורה הבדילה בין גנב לגזלן מאחר ושניהם לקחו ממון שאינו שלהם?
 ב { עוד יש לשאול מדוע התורה החמירה בעונשו של גנב לשלם כפל ואם טבח או מכר משלם חמישה תחת השור וארבע תחת השה, והיינו אדם שהחליט לגנוב בלילה באופן שחברו לא יראנו עגל או כבש אם נמצא בידו משלם כפול, ואם עשה מסיבה ושחט את הכבש ואכלו משלם פי ארבע או חמש, ואילו גזלן אדם שהלך לאור היום ולקח בכוח ואיומים מהבעלים עגל או כבש ואפילו שחט למסיבה ואכלו אומרת התורה ויקרא פרק ה פסוק כג וְהָיָה כִּי־יִחַטָּא וְאִשָּׁם וְהָשִׁיב אֶת־הַגְּזֻלָּה אֶשְׂרָה גְּזֻל וְגו', זאת אומרת שמשלם תמיד בכל מצב את מה שגזל או כנגדו, ויש לשאול הרי שניהם גנבו אותו רכוש ואדרבא יותר גרוע הגזלן שלקח בכוח הזרוע מהאדם וציערו ומדוע התורה מקילה בעונשו?

ואכן הדבר מבואר ומוגדר בשו"ע חו"מ הלכות גניבה סימן שמח סעיף ג: איזהו גנב, הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים. אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא, אין זה גנב, אלא גזלן. וכן מבואר בשו"ע חו"מ הלכות גזילה סימן שנט סעיף ז: איזהו גזלן, הלוקח ממון האדם בחזקה, כגון שחטף מיזו מטלטלים, או שנכנס לרשותו שלא לרצון הבעלים ונטל משם כלים, או שתקף בעבדו או בבהמתו ונשתמש בהם, או שירד לתוך שדהו ואכל פירותיה וכל כיוצא בזה. עוד מבואר שהגזלן משלם גזלתו בשו"ע חו"מ הלכות גזילה סימן שס סעיף א: כל הגזול חייב להחזיר הגזילה עצמה שנאמר: והשיב את הגזילה אשר גזל (ויקרא ה, כג). ואם אבדה או נשתנית, משלם דמיה. הראת לדעת כיצד התורה הקילה בגזלן יותר מגנב אתמהא?

אורח חיי האנושות בעולם:

הנה אנחנו עדים למציאות שהעולם חיי מתוך הנחה והכרה שהכל מתחיל ונגמר ותלוי במעשיו של האדם, ולכן כל אשר יעלה על ליבו או יחפוץ יכול לעשות ולעולל ולהמציא עלילות ולפגוע ולהרוס ולהזיק בשביל להגיע למטרתו, כאילו העולם הפקר ואין דין ואין דין, ולזאת בני אדם מתנהלים לפי חשיבתן מבלי להביא בחשבון שיש בורא לעולם ויש מנהיג לבירה ואין העולם הפקר אלא הכל מתועד, ופועלים כל אשר לא ידם לעשות וככל העולה על רוחם מתוך המחשבה שזו הדרך היחידה להשיג את התוצאות הרצויות, אולם תורתנו הקדושה מלמדת כי יש מנהיג לבירה וכל העולם מתועד ומצולם וחובת האדם להביא בחשבון שהעולם אינו הפקר ושומה עליו לתת את הדעת כי כל הנעשה וכל אשר יעשה מובא בחשבון ואין דבר שנעלם מעיני השי"ת, וכל מה שהאדם עושה לעצמו עושה ועל כל פעולה וכל מעשה וכל דיבור יתן דין וחשבון ויענש על כך, וגדול עונשו של היודע ומורד בקונו מאשר אינו יודע והוא שוגג.

מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן:

ובזה נבא לביאור התורה אכן שאלתנו מבוארת במסכת בבא קמא דף עט ע"ב שאלו תלמידי את רבן יוחנן בן זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן? אמר להן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו, וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו, כביכול, עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת, שנאמר (ישעיהו כ"ט) הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה והיה במחשך מעשיהם וגו', וכתוב (תהלים צ"ד) ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב, וכתוב (נחזקאל ט') כי [אמרן] עזב ה' את הארץ ואין ה' רואה. ופרש"י שם השוה כבוד עבד לא ירא מבני אדם כדרך שלא ירא מהקב"ה, אבל גנב לא השוה עבד לקונו אלא כיבד העבד יותר מקונו שהוא ירא מבני אדם ומעין של מעלה לא נזהר.

ללמדנו עד כמה התורה מתייחסת לשורש מעשיו של האדם ועל פי זה עונשו ולא רק נמדדים מעשיו לפי ערך הממוני, ולזאת הגזלן שאינו מראה שמפחד מהאדם יותר מהקב"ה התורה הקילה בעונשו, אבל הגנב שמגלה דעתו שיש לו פחד מבני אדם יותר מהקב"ה גילה בזה שאינו מאמין שיש עין רואה מלמעלה וחוסר אמונה זו היא שורש להמשיך בעבירות ומעשים רעים ולזאת הכפילה התורה בעונשו לעוררו לחשבון הנפש.

יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם:

וכן מסופר במסכת ברכות דף כח ע"ב כשחלה רבי יוחנן בן זכאי, נכנסו תלמידיו לבקרו. וכו' אמרו לו רבינו ברכנו, אמר להם יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. אמרו לו תלמידיו עד כאן? אמר להם ולואי תדעו, כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם ע"כ. והיינו שריב"ז נתן עצה לתלמידיו כיצד להתגבר על יצרו של האדם והוא כאשר ישים לנגד עיניו תמיד כי יש עין רואה ואוזן שומעת ויציר תמיד לנגד עיניו שיש מצלמות וירא כמו שירא מהאדם שרואהו.

אם יוצר עין הלא יביט:

וכבר אמר דוד המלך על התועים בתהלים פרק צד (ג) עד מתי רשעים יקוץ עד מתי רשעים יעלוזו: (ד) יביעו ידברו עתק יתאמרו כל פעלי און: (ה) עמד יקוץ ידכאו ונחלתך יענו: (ו) אלמנה וגר ירגו ויתומים ירצחו: (ז) ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב: (ח) בינו בערים בעם וכסילים מתי תשפילו: (ט) הנוטע און הלא ישמע אם יצר עין הלא יביט: (י) היסור גוים הלא יוכיח המלמד אדם דעת: (יא) קוץ ידע מחשבות אדם כי המה הבל: וביאר הרד"ק תהלים פרק צד פסוק ט הנוטע און הלא ישמע. הדברים העתיקים שתדברו על ה' ועל עמו. ואמר: איך תאמרו כי לא ישמע דבריכם ולא יראה מעשיכם, והלא הוא הכין כלי השמע והראות, ואיך יתכן מי ששכח הכחות האלה שלא ידעם. והחכם הגדול הרמב"ם ז"ל המשיל משל בזה הענין ואמר: אילו לא היה יודע הנפח או התופר ענין התפירה ומבין אותה ומצייר אותה בלבו לא היה

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

דברי המסילת ישרים לקניין יראה:

וכ"כ הרמח"ל בספר מסילת ישרים פרק כה במאמרו דרך קניית היראה, מבאר כיצד קונים מידה זו, כיוון שיתברר לו שבכל מקום שהוא עומד לפני שכירתו יתברך אז מאליה תבוא בו היראה והפחד פן ייכשל במעשיו שלא יהיו כראוי לפי רוממות כבודו והוא מה שנאמר אבות פ"ב דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.

מדוע נוסח הברכות בלשון נוכח:

ו**כתב ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות ב** וזהו התחלת הכניסה לתורה כמו שנאמר (תהלים קי"א י') ראשית חכמה יראת ה'. ויראת שמים הוא על ידי שויתני ה' לנגדי תמיד, כמו שכתב בהג"ה דריש אורח חיים. והיינו ברכות שכולן מתחילין בלשון נוכח שמיד בהתחלת הברכה צריך להיות השם יתברך נוכח עיניו כאילו עומד עליו ומצוהו עכ"ל.

איזהו צנוע:

ומבואר במסכת ברכות דף סב ע"א וכן במסכת ע"ז דף מז ע"ב תנו רבנן איזהו צנוע, זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום. איני? וכו' לא תימא במקום אלא אימא כדרך שנפנה ביום. **וכן נפסק בשו"ע או"ח סימן ג סעיף יב. וכתב המשנה ברורה שם ס"ק כב** בצניעות בלילה ר"ל שלא יגלה עצמו יותר מביום ולא יגלה עצמו עד שישב וכה"ג, כי לפניו ית' חשיכה כאורה. **ולכן אנו מתפללים בכל יום לעולם יהא אדם יר"ש בסתר כבגלוי.**

לא תקלל חרש:

וכתב רבינו בחיי ויקרא פרק יט פסוק (יד) לא תקלל חרש. הזכיר הכתוב חרש כדי ללמוד ק"ו: אם החרש שלא ישמע כשהוא מקלל אותו הזהירה עליו תורה, אין צ"ל מי שישמע והתקצף ונתבייש, וכל זה שיהיה האדם גזור בדבורו ושלא ירגיל את נפשו בתכונה רעה, ואין האיסור מצד חברו השומע אלא מצד עצמו, ואם הוא גזור בזה אצל החרש כל שכן אצל השומע, ולכך הזכיר הכתוב "חרש" והוא בנין אב לכל השאר, ועוד מפני שדבר הכתוב בהווה שבני אדם מקללים החרש ומכשילים העור ולא ייראו מהם, ועל זה אמר: "ויראת מאלהיך", שכל דבר המסור ללב נאמר בו: "ויראת מאלהיך". וכן הזכיר שלמה ע"ה: (משלי כד, יב) "כי תאמר הן לא ידענו זה הלא תוכן לבות הוא יבין ונוצר נפשך הוא ידע והשיב לאדם כפעלו", וזהו שאמרו רז"ל: (אבות ב, א) "דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים".

מעשה של קמחית בזכות זה זכתה לשבעה בנים כה"ג:

עוד מבואר במסכת יומא דף מז ע"א תנו רבנן שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בכהונה גדולה. אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך? אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי. ונראה ביאור הדבר בהיות והיא היית מתנהגת תמיד כאילו עומדת לפני השכינה גם בסתר ולא הסיחה דעתה מהשם לכן זכתה ששניה ישמשו את השכינה בבית המקדש.

מעשה עם הגר"א או ר' זונדל מסלאנט:

מעשה שהיה מסופר על הגר"א או הגאון ר' זונדל מסלאנט שנסע פעם בעגלה עם העגלון מוחץ לעיר ולפתע ראו בשדות חבילות של קש ותבן רצה העגלון לקחת מן החבילות בשביל הסוסים הבחין בזה הגר"א או ר' זונדל ומיד החל לצעוק רואים רואים נבהל העגלון ובריצה חזר אל העגלה והחל לנסוע במהירות לאחר נסיעה קצרה שם לב העגלון שאין שום נפש חיה באזור מיד שאל את הרב בתמיהה מדוע צעקת והרי אין איש רואה הפנה הגר"א או ר' זונדל את אצבעו כלפי מעלה ואמר בני שם למעלה רואים. כמאמר חז"ל עין רואה ואוזן שומעת וכו' וא"כ מדוע אינך מפחד מהעין של הקב"ה שרואה.

מוסר החפץ חיים:

לפני כמה עשרות שנים כאשר באו לחפץ חיים זצ"ל וסיפרו לו על ההמצאה של המצלמה שהיא המצאה גאונית ענה להם הח"ח לא, העולם אינו מתקדם אלא נסוג אחורנית לפיכך באו ההמצאות. השואלים לא הבינו את תשובתו והח"ח הסביר: בדורות שעברו היו האנשים מאמינים בני מאמינים הם למדו במשנה שיש למעלה עין רואה ואוזן שומעת וידעו שאמנם כן הוא, אבל בזמננו נעשו האנשים קרי מזג קהי אמונה ספקנים מה פירוש עין רואה? אתמול עברתי עבירה ומחר אעמוד למשפט מי יזכיר לי את חטאי, ומה פירוש אוזן שומעת? אתמול דיברתי שלא כהוגן מה יראו לי מחר, וכל מעשיך בספר נכתבים איזה ספר ואיך הם נכתבים, לפיכך באו והורידו לעולם את המצאת המצלמה הנה המעשה שעשית הונצח, באו והמציאו את הגרמפון הקול שהשמעת לא אבד. כנראה שבימי הח"ח הספיקו המצלמה המסורבלת והגרמפון הפרימיטיבי כדי להדגים את האפשרות של עין רואה ואוזן שומעת, בזמננו ישנן הדגמות חותכות הרבה יותר לווני ריגול משייטים בשמים ומצלמים כל דבר כל תנועה וחפץ, חיישני קול אלחוטיים מקליטים קולות ממרחקים כל זאת כדי שנקבל מושג מוחשי על כך שהכל מצולם והכל מוקלט, והכל ייפרש לעינינו בשידור חוזר.

מוסר השכל:

עלה בידנו עד כמה האדם חיי בטעות כגנב במחתרת אשר מפחד מבני אדם יותר מהשי"ת בגלל שטועה כאילו אין רואה ומאזין למעשיו ודבריו, ובכך האדם נכשל בדבר עבירה ומעשים מגונים, אולם המשכיל יתבונן ממראה עיניו היום אשר אפשר לראות מסוף העולם ועד סופו ולהאזין עד קצה העולם במכשיר אשר בכף ידו וק"ו אלף פעמים שכל מה הוא עושה ומדבר מתועד בלוויין הענק שבעולם לפני השי"ת, ולכן ישקול את מעשיו ודיבורו בפלס המוזניים וישמור את נפשו מהיכשל בדבר עבירה, וככל שיפנים את המציאות האמיתית הזאת כן ישפר מעשיו ויזכה בזה ובבא לכל הטוב הגנוז לצדיקים אמן.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך

בידידות ואהבה
מרדכי מלכא